

1. ANTECEDENTS

1.1. Causes de la guerra civil

a) EL CONTEXT INTERNACIONAL

Els bàndols de la Guerra civil espanyola representen tres Europes sorgides de l'època d'entreguerres:

- **Democràcia** (Anglaterra, França, EUA, Espanya)
- **Comunisme** (URSS)
- **Feixisme** (Alemanya i Itàlia)

Els estats democràtics no intervindran en la guerra espanyola (només arribaran brigades de voluntaris internacionals en suport a la República), mentre que Itàlia i Alemanya donaran un suport clar i decisiu al bàndol feixista.

b) LA SITUACIÓ POLÍTICA DE 1936

El moviment inestable dels governs republicans (a la dreta entre 1933 i 1936 i a l'esquerra el 1931-33 i el 1936), posen en evidència:

- inexistència d'un centre polític
- tensió i radicalització de postures extremistes: FAI i Falange.

Febrer a Juliol de 1936: CLIMA DE TENSÍO I ENFRONTAMENTS

La República reprèn la tasca reformista del Bienni d'esquerres i porta a terme:

- Reformes educativa, agrària i de l'exèrcit
- Procés autonòmic iniciat a Catalunya amb Galícia i Euskadi.

El moviment obrer

Segueix les seves reivindicacions i organitza vagues i atacs contra empreses, convents i esglésies. La FAI ocupa terres.

Paper de la dreta

Gil Robles i **Calvo Sotelo** fan acusacions contra el govern creant un clima de tensió política. La **Falange** organitza assassinats i atemptats per augmentar el clima de caos i inseguretat. El govern declara il·legal Falange Española i empresona José Antonio Primo de Rivera.

1.2. El cop d'Estat

a) LA CONSPIRACIÓ

Alguns sectors de l'exèrcit contraris a la República d'esquerres feia temps que preparaven un cop d'estat per enderrocar el règim democràtic de la República.

- Els generals conspiradors, afectats per la **Llei de Reforma de l'Exèrcit**, havien estat designats a llocs de fora de la península, o bé directament a la reserva de l'exèrcit, amb sou íntegre.
- Comptaven amb el suport de la dreta, en especial de la **Falange**.

OBJECTIU: substituir la República democràtica per una **dictadura militar**.

GENERALS COLPISTES:

- **Sanjurjo:** exiliat a Lisboa, cap del pla.
- **Mola:** destinat a Pamplona, director de la conspiració. Controla el sector tradicionalista antirepublicà hereu del carlisme.
- **Yagüe:** destinat al nord d'Àfrica. Controlava la Legión.
- **Queipo de Llano:** destinat a Sevilla.
- **Goded:** destinat a Mallorca.
- **Franco:** destinat a Canàries

b) L'ALÇAMENT MILITAR

1936, 17 de juliol: alçament militar a **Melilla**.

- es decreta l'estat de guerra a Ceuta i Melilla.
- el cop d'estat triomfa al nord d'Àfrica gràcies a la conspiració militar dels caps de l'exèrcit responsables de la zona.

1936, 18 de juliol: insurrecció a la **península**.

- l'exèrcit d'Àfrica, ben preparat i fidel al cop d'estat, està pendent de l'arribada de Franco de les Canàries per posar-se al capdavant de l'aixecament militar.
- es produeix a continuació la insurrecció a la península

1936, 19 de juliol: Franco arriba a **Tetuan** des de Canàries i es posa al capdavant de l'exèrcit africà, per estar a punt de passar a la península des del sud.

c) RESULTAT

TRIOMF a l'Espanya agrària interior i el **nord** des de Galícia fins a l'Aragó, i en determinats indrets **d'Andalusia**

FRACÀS a les **principals ciutats** i a les **àrees industrials** com Catalunya, el llevant mediterrani, el País Basc, Astúries o Madrid.

d) REACCIÓ POLÍTICA

El **19 de juliol Casares Quiroga** és substituït com a president del govern per **José Giral**.

Giral dissol l'exèrcit per la seva falta de fidelitat i crea els **milicians**, un nou exèrcit format per militars fidels i població civil voluntària.

- Es faciliten armes a la població civil, i es tanquen a les casernes els militars rebels a les ciutats fidels a la República.

1.3. El cop d'estat a Catalunya

La sublevació a Barcelona estava encapçalada per López Varela, que encapçala tropes per ocupar la ciutat. Però la insurrecció no triomfarà: **oficials compromesos** amb la República, **obrers** i **guàrdies d'assalt** ho impediran.

Goded es trasllada a Barcelona des de Mallorca.

EL FRACÀS DE LA INSURRECCIÓ A CATALUNYA

El **general Goded** fou l'encarregat de dirigir el moviment militar a Catalunya.

- Els **rebels**, bàsicament oficials i bona part dels caps de l'exèrcit, tenien un **escàs suport civil**. Els catalans que havien apostat pels rebels o els havien finançat eren pocs i **els partits directament implicats**, com Falange Española, Renovación Española o els mateixos carlins, tenien molt **poca implantació** a Catalunya.
- El principal partit conservador, la **Lliga Regionalista**, no va donar suport oficialment al complot tot i el seu gran distanciament del règim republicà. Alguns dirigents, sí que ho van fer, a títol individual.

La situació canviaria després del 19 de juliol, amb la revolució. Goded va rendir-se a mitja tarda i les forces insurrectes van abandonar la lluita a les altres ciutats catalanes.

La insurrecció fracassa a **Barcelona** el mateix dia **19 de juliol**. El dia **20** fracassa a **Girona** i **Lleida**. La victòria es va viure com un **gran triomf popular**. A més, actuà com a estímul moral per a la resistència espanyola.

1.4. L'esclat de la guerra

a) LA INTERNACIONALITZACIÓ DE LA GUERRA

La guerra civil espanyola no va ser només una guerra local. Va tenir una àmplia transcendència internacional. En el context en què es vivia, l'època d'entreguerres, a Europa hi havia tres grans tipus d'estats:

- les **democràcies liberals**
- les **democràcies populars** (comunisme)
- els **feixismes**

El que es disputava a Espanya era aquesta **lluita ideològica**.

- els **nacionals** volen imposar un règim feixista (llavors en plena expansió a Europa)
- els **republicans** pretenien mantenir el sistema democràtic liberal
- els més **radicals** fins i tot pensaven a imposar el comunisme.

Així, els tres grans models polítics de l'època tingueren protagonisme en la guerra espanyola.

b) ELS BÀNDOLS

La guerra civil espanyola va començar el **18-19 de juliol de 1936** i va acabar l'**1 d'abril de 1939**. El cop d'estat no va triomfar arreu: mentre en algunes zones triomfava de seguida, en d'altres la resistència de les forces lleials a la República va impedir-ho. D'aquesta manera, l'Estat espanyol quedava dividit en dues zones completament antagòniques:

- D'una banda, **l'Espanya nacional**, aviat liderada pel **general Franco**, que va imposar un règim feixista i va reprimir durament tots els sectors esquerrans.
- D'altra banda, **l'Espanya republicana**, que es mantenia fidel a la República, que reprimiran els sectors conservadors.

2. EL BÀNDOL REPUBLICÀ

2.1. Objectiu

a) DESUNIÓ

El bàndol republicà va demostrar més desunió:

- En l'àmbit polític, les lluites internes entre les forces d'esquerra, partits i sindicats, van fer inviable trobar un poder unificat.
- En l'àmbit militar, la resistència estava dividida: d'una banda, l'Exèrcit, d'altra, les milícies populars.

Els republicans, a més, estaven dividits pel que fa a l'objectiu a assolir:

- Uns (republicans, comunistes -PCE- i els socialistes -PSOE-) pretenien concentrar els esforços per guanyar la guerra i postposar qualsevol mena de transformació socioeconòmica.
- Altres, en canvi, els més radicals (anarquistes -FAI-CNT-, comunistes del POUM i part de UGT), defensaven que les transformacions revolucionàries eren el millor mitjà per mobilitzar el poble contra el feixisme i guanyar la guerra.

b) CLIMA DE REVOLUCIÓ SOCIAL

L'Església, la burgesia, els propietaris, les classes benestants, els catòlics, etc. van ser objecte de persecució durant les primeres setmanes (assassinats, saqueigs, crema d'esglésies i convents i requises)

Sota el pretext de revolució, es van cometre molts fets delictius; es van produir aproximadament 8500 morts violentes a la rereguarda catalana.

2.2. L'exèrcit republicà

a) SUPORT A L'EXÈRCIT REPUBLICÀ

- **Milícies antifeixistes** (iniciativa de CNT-FAI): s'ocupen de la guerra, de l'ordre públic, de l'organització de la indústria i del treball
- Suport militar de l'URSS
- Les **Brigades Internacionals**
- Solucions d'urgència: **comitè** a cada poble i ciutat per organitzar la resistència, que van acabar substituint els ajuntaments.

L'escàs ajut internacional rebut va sentenciar la zona republicana al fracàs. Només varen arribar recursos de l'URSS d'Stalin i la col·laboració de les Brigades Internacionals.

b) POSICIÓ INTERNACIONAL

Les **potències democràtiques europees** (França i la Gran Bretanya, al capdavant) van declarar-se **neutrals**, temeroses que la guerra espanyola pogués esdevenir **guerra europea i mundial**. Als països democràtics els feia tanta por l'èxit dels feixistes, com un triomf dels comunistes espanyols.

L'opinió pública progressista, democràtica i d'esquerres, des dels Estats Units fins a França, es manifestà **favorable** a la República, però no ofereix ajuda militar. Fins i tot l'armament que legalment compraven quedava retingut a la frontera francesa.

La idea de la lluita per la democràcia, el progrés i la llibertat va permetre l'arribada de gairebé **60.000 brigadistes internacionals**, fruit de la solidaritat antifeixista, que van tenir un paper important en la defensa de Madrid.

2.3. Evolució política: el govern de Largo Caballero (setembre 1936 - maig 1937)

a) OBJECTIUS I SUPORT

El setembre de 1936 Largo Caballero forma un govern amb republicans, socialistes i comunistes, fins i tot amb alguns ministres anarcosindicalistes.

Objectius:

1. Guanyar la guerra,
2. Reorganitzar l'Estat
3. Formació d'un exèrcit popular

Donen suport al govern:

- ERC
- Izquierda republicana
- PSOE i UGT
- PSUC (Partit socialista unificat de Catalunya)

Largo Caballero pretenia crear una gran aliança entre les forces republicanes, burgeses i obreres per guanyar la guerra, però va tenir greus problemes amb els comunistes i anarcosindicalistes.

b) LA "NOVA ECONOMIA"

Després dels primers dies de lluita la majoria dels amos havien fugit i la classe treballadora es va fer càrrec de les empreses.

El moviment col·lectivitzador, caracteritzat per l'autogestió dels treballadors, es va anar estenent impulsat pels sindicats.

- El Consell d'Economia de Catalunya, creat l'11 d'agost, va dissenyar un pla socialista de l'organització de l'economia.
- El Decret de col·lectivitzacions, aprovat el 24 d'octubre, establia el control obrer d'indústries i comerços.
- Altres mesures que es van decretar van ser el control de la banca, la creació d'entitats de crèdit públic, la regulació dels salaris i la municipalització del sòl urbà.
- Al final de la guerra hi havia unes 4500 empreses controlades pels comitès obrers i unes 2000 col·lectivitzades. Les col·lectivitzacions agràries van tenir poca importància a causa del predomini de la petita i mitjana propietat i de l'oposició.

Les mesures adoptades van ser ineficaces, ja que les condicions de vida van empitjorar cada vegada més.

c) ANARQUISTES CONTRA COMUNISTES: ELS FETS DE MAIG

El **3 de maig de 1937** les tensions entre els diferents grups polítics antifeixistes van esclatar violentament, sobretot a Barcelona, quan les forces governatives van procedir a desallotjar els anarquistes radicals i membres del POUM que havien ocupat l'edifici de Telefònica.

- enfrontament d'alguns militants de la CNT i POUM amb PSUC, ERC i UGT
- derrota de CNT i POUM
- 200 morts

El govern republicà va intervenir a Catalunya amb 5000 guàrdies d'assalt. Cada cop es feien més evidents les tensions entre el govern republicà i l'autonòmic.

POUM: Partit obrer marxista revolucionari radical, proper a l'anarquisme i crític amb l'URSS de Stalin. El seu líder fou **Andreu Nin**.

Fundat el **1935** a Barcelona, com una agrupació del Bloc Obrer i Camperol (BOC) i Esquerra Comunista. Propugnava la presa el poder per part del proletariat mitjançant la lluita armada. Proper a la CNT-FAI

2.3. Evolució política: el govern de Negrín (maig 1937 - març 1939)

a) CANVI DE GOVERN

Els Fets de Maig van disminuir la influència de l'anarquisme i van **enfortir les posicions comunistes**, sobretot per l'ajuda que la Unió Soviètica prestava a la República.

- Els comunistes espanyols van exigir la **dissolució del POUM i la detenció dels seus líders**. Largo Caballero s'hi va negar i va dimitir.

Azaña va encarregar la formació d'un nou govern al socialista **Juan Negrín** (d'influència comunista) davant la crisi del govern.

- **no inclou els sindicats**. CNT i UGT han de constituir-se com a partits polítics
- **s'il·legalitza el POUM**
- es reforça el **poder central**
- s'unifica la direcció bèl·lica i s'integren totes les milícies en l'**Exèrcit Popular**
- s'estableix un control sobre la **producció industrial i agrària**

b) A CATALUNYA

El **novembre del 1937** Negrín va decidir traslladar el govern de València a **Barcelona**, per tal de **controlar directament els recursos econòmics i militars** de la zona.

- El govern republicà va assumir l'ordre públic, la gestió dels proveïments, el comerç exterior, l'administració de justícia i la indústria de guerra, deixant de banda l'administració econòmica, cosa que va provocar conflictes amb el govern de la Generalitat.

b) POLÍTICA DE RESISTÈNCIA

El govern de Negrín va orientar la seva política a la resistència de l'Estat i a **potenciar un exèrcit popular**.

- va proposar en un programa, anomenat "**dels 13 punts**", unes **condicions per al final de la guerra**. Però Franco va exigir la rendició incondicional.

A partir del **març de 1938**, al territori republicà hi mancaven aliments i productes bàsics, els taltabaixos militars eren continus i entre la població s'anava estenent el cansament de la guerra. Negrín esperava que l'inici del previsible **conflicte a Europa** disminuís la presència alemana i italiana a Espanya.

3. EL BÀNDOL NACIONAL

3.1. Objectiu

El bàndol nacional tenia un objectiu clar:

- acabar amb el govern d'esquerres
- imposar un nou règim de dretes, conservador, de caire feixista.

A l'interior d'Espanya, Franco va rebre el suport dels conservadors, la majoria dels catòlics i les dretes en general. Consideraven que Franco podia posar fre davant "l'expansió del comunisme".

3.2. L'exèrcit nacional

Les causes del seu èxit són:

- unitat de direcció política i militar
- ajut decisiu de les potències feixistes, especialment de l'Alemanya de Hitler i de la Itàlia de Mussolini.

Suport a l'exèrcit:

- **exèrcit d'Àfrica:** 50.000 homes
- **milícies falangistes**
- **requetés carlins**
- **mercenaris marroquins:** 100.000 homes
- **suport internacional d'Alemanya i Itàlia**
  - tropes, armament, tancs
  - **Corpo di Truppe Volontarie:** 40.000 homes
  - **Legió Còndor:** 16.000 homes

3.3. Evolució política

a) MILITARITZACIÓ I COMANDAMENT ÚNIC

1. **L'exèrcit, eix vertebrador del nou règim.** Es creen Juntes de Defensa
2. **Cap al comandament únic:** Franco
3. **Desfer l'obra de la República:**
  - tornar les terres als propietaris expropiats
  - depurar els funcionaris propers a la República
  - fer marxa enrere en les reformes educatives
  - prohibir tots els partits polítics i sindicats, excepte la Falange i la Comunió Tradicionalista (antics carlins).

La mort accidental del general Sanjurjo el 20 de juliol de 1936 i el fet que la insurrecció no triomfés i derivés a una guerra van plantejar el problema del lideratge en la direcció militar i en el govern del territori "nacional".

1936, 24 de juliol: es crea la **Junta de Defensa Nacional** a Burgos, el govern del bàndol sublevat presidit per **Miguel Cabanellas**.

- prohibició dels partits polítics
- suspensió de la Constitució
- paralització de la reforma agrària

1936, 1 d'octubre: el general Franco és nomenat **Generalíssim** i **Cap de Govern** i assumeix tots els poders de l'Estat.

- havia aconseguit mostrar la seva capacitat de lideratge després de l'alliberament de l'alcàsser de Toledo i d'aconseguir que **Hitler i Mussolini** el reconeguessin com a l'únic interlocutor vàlid per negociar el seu suport a la insurrecció.
- la Junta de Defensa va desaparèixer i es va establir una **Junta Técnica del Estado**

b) LA CREACIÓ D'UN PARTIT ÚNIC

Tots els partits havien estat prohibits, i només eren legals Falange Española y de las JONS, i la Comunió Tradicionalista. Es toleraven la CEDA i els grups monàrquics.

1937, 19 d'abril: es promulga el **Decret d'Unificació**

- segons aquest, es creava un **partit únic a l'estil feixista**, la **Falange Española Tradicionalista y de las Juntas de Ofensiva Nacional Sindicalista (FET y de las JONS)**, fusionats el 1933).
- **Franco** esdevenia el cap nacional d'aquest partit.

- el partit va adoptar l'uniforme de la **camisa blava falangista** i la **boina vermella dels carlins**, i la **salutació feixista** amb el braç enlaire.

Quedaven establerts els suports ideològics del que més tard seria el franquisme:

- el **pensament falangista**
- el **carlisme**, que aportava la tradició i l'espiritualitat catòlica.
- els **bisbes espanyols** van qualificar l'aixecament militar de croada cristiana, amb la qual cosa el legitimaven davant l'opinió catòlica internacional.
- i el **conservadorisme monàrquic**.

c) EL GOVERN DE BURGOS

Conversió de l'estat en una **dictadura militar**. Adopció del títol de Caudillo per part de Franco. **Retorn a l'estat confessional**. Franco aconsegueix la benedicció de l'**Església**: la guerra és una croada contra el comunisme.

El **març del 1938** s'aprova la 1ª llei, **Fuero del Trabajo** (d'inspiració feixista), amb un sindicat únic que agrupava empresaris i treballadors

El **juliol del 1937** es publica una pastoral col·lectiva dels bisbes a favor dels insurrectes.

- **estat confessional**
- **retribució estatal** a l'Església
- **educació** en mans de l'Església

Abloció de la **LEGISLACIÓ REPUBLICANA**

- **supressió de les llibertats religiosa, política i sindical**
- **supressió dels estatuts d'autonomia**
- **censura de premsa**
- **restabliment de la pena de mort**
- **anul·lació del matrimoni civil i del divorci**
- **prohibició de les vagues i les reivindicacions obreres**

La zona nacional havia esdevingut un **estat totalitari**.

d) L'ECONOMIA DE GUERRA

El govern de Franco disposa de:

- **crèdits a llarg termini** per part d'Itàlia i Alemanya
- **ajudes privades** com de les empreses petrolieres Texaco d'EUA, i de la burgesia catalana.

Domina la **zona cerealística** de Castella i la **zona minera** i la **indústria siderúrgica** de Bilbao i del Cantàbric.

4. LA GUERRA CIVIL A CATALUNYA

4.1. La situació revolucionària de juliol de 1936

Es dissolgué l'exèrcit. El poder és en mans de la població i dels sindicats armats (CNT i FAI).

- Es produeix una situació de doble poder entre **Generalitat i CNT/FAI**

EL PACTE GENERALITAT - SINDICATS ARMATS

- El **setembre del 1936**, després de l'entrevista entre els líders de la CNT-FAI i el President Companys, es dissoldrà el **Comitè de Milícies antifeixistes** i es posarà fi a la situació de doble poder. Els **anarquistes** entraran en el Govern de la Generalitat

El 26 de setembre es va formar un **govern d'unitat** presidit per **Josep Tarradellas**,

- **President: Lluís Companys**, **Cap de Govern: Josep Tarradellas**.

4.2. El Govern de la Generalitat (1936 - 1937)

REFORMES I CANVIS

Amb l'entrada dels anarquistes al govern, la Generalitat es veurà obligada a introduir canvis:

- **reorganització del territori**: divisió del 1936 - 38 comarques i 9 regions (mapa de la divisió del Geògraf Pau Vila)
- **reorganització de l'economia**:
  - Es crea el **Consell d'Economia de Catalunya** (agost 1936), que més que elaborar noves propostes, el que feia era donar legitimitat a fets ja consumats.
  - L'octubre s'aprova el **Decret de Col·lectivitzacions**: donava validesa legal a la situació que s'havia produït després de la fallida de Cop d'estat (moviment de col·lectivitzacions)
- **altres reformes**:
  - es dissol el Comitè de Milícies Antifeixistes i els comitès locals són substituïts per ajuntaments
  - es centralitzen els serveis policials
  - es reconstrueix l'aparell judicial per posar fi a la violència
  - es militaritzen les milícies
  - s'intervé en l'economia per les necessitats de la guerra

5. LES OPERACIONS MILITARS

5.1. La guerra de les columnes (juliol - octubre 1936)

Columnes d'uns dos mil soldats especialment d'infanteria es desplacen per arribar a ciutats o enclavaments.

Moviment del BÀNDOL REPUBLICÀ

- les columnes, formades per voluntaris, surten des de Barcelona
- fracàs en la recuperació d'Aragó i Mallorca

Moviment del BÀNDOL NACIONAL

- surten des de Sevilla i Pamplona amb l'objectiu de controlar Madrid i ocupen **Extremadura, la Vall del Tajo i Toledo**
- les tropes d'Àfrica comandades per Yagüe arriben a la Península i enllacen amb l'exèrcit del Nord comandat per Mola, que havia conquerit una zona que s'estenia des d'Irun i Donostia fins al centre.
- ocupació de la **part occidental del territori**

5.2. La batalla de Madrid (juliol 1936 - març 1937)

OBJECTIU dels insurrectes: presa de **Madrid**, capital i símbol de la República.

1936, octubre. Franco es planta a les portes de Madrid.

- el **29 d'octubre** la República decreta la mobilització general. La població suporta els bombardeigs de la legió Còndor alemanya i fa front als insurrectes. Consignes: "No passaran" "Madrid, tomba del feixisme".
- el **6 de novembre** el govern republicà es trasllada a València i va deixar la ciutat en mans d'una junta.
- l'arribada de les brigades internacionals i de la Columna Llibertat de Durruti ajuda la defensa

1936, desembre. Franco renuncia a entrar a Madrid, però decideix aïllar-la de la resta de la República.

5.3. La batalla del Nord (abril - octubre 1937)

OBJECTIU dels insurrectes: tallar les comunicacions amb **València**

- Triomf dels republicans a la **batalla del Jarama** (febrer) i **del Guadalajara** (març)

Franco trasllada l'escenari de la guerra al Nord

- el **26 d'abril**, **Guernika** és bombardejada per l'aviació nazi per ordre del Quarter General de Franco.
- els franquistes ocupen **Bilbao, Santander, Gijón** i la resta d'**Astúries**.
- milers de persones fugen i moltes busquen refugi a Catalunya.
- Franco controla la zona industrial i minera

Els republicans fracassen en l'intent d'atacar **Brunete** (prop de Madrid) i **Belchite** (prop de Saragossa).

5.4. La batalla de Terol (novembre 1937- juny 1938)

1937, desembre. El general Vicente Rojo planifica la batalla de Terol.

- L'exèrcit republicà es reorganitza amb la creació de les **Brigades Mixtes**.

1938, febrer. La contraofensiva feixista obliga les tropes republicanes a evacuar la ciutat.

- El govern central es troba a **Barcelona**.
- **Terol** cau.
- La pèrdua d'aquesta batalla significarà el **trencament del front d'Aragó** i el pas de les tropes nacionals cap a Catalunya.

1938, abril. Cau **Lleida, Balaguer, Tremp i Vinarós**

- La República queda partida en **dues zones**.

5.5. La batalla de l'Ebre (juliol 1938 - febrer 1939)

OBJECTIU dels republicans: aturar l'atac feixista a València i guanyar temps a l'espera que es precipiti la guerra mundial. És decisiva per a la derrota final de la República.

- els republicans ataquen entre Mequinensa i Amposta i ocupen Gandesa
- Franco atura l'atac, enviant aviacions alemanyes i italianes, i contraataca

1938, 16 de novembre: Franco guanya i ocupa Tarragona, Barcelona i Girona.

- Fugida cap a França de milers de refugiats (parlament, govern de la Generalitat, Lluís Companys, govern de la República)

5.6. La fi del conflicte

1939, febrer: de la República només queda Madrid i tota la regió mediterrània des de València fins Almeria.

- Gran Bretanya i França reconeixen el govern de Franco
- Manuel Azaña dimiteix com a president de la República

1939, març: insurrecció a Madrid contra el govern de la República dirigit pel coronel Casado

- el coronel Casado, que havia estat en contacte amb el servei d'espionatge de l'enemic, es fa amb el control de Madrid i crea una Junta de Defensa
- intenta una negociació de pau, però Franco la rebutja i cerca una rendició sense condicions.
- Les tropes de Franco entren a Madrid sense trobar cap resistència.
- Ocupen València i Alacant.

1939, 1 d'abril: Franco signa el darrer "pacte de guerra", declarant la fi del conflicte i la seva victòria

6. LES CONSEQÜÈNCIES DE LA GUERRA

6.1. La vida a la rereguarda

L'estraperlo. L'escassetat d'aliments propicia el mercat negre.

Els **bombardeigs.**

El **terror** i la **repressió.** Totes dues zones van utilitzar una extrema duresa amb l'enemic

Els **refugiats.** Desplaçaments cap a València, Catalunya, França, Anglaterra i la URSS

El paper de la **dona.** Milicianes, obreres de les fàbriques, col·laboren voluntària en la resistència, i fins i tot tenen càrrecs polítics (Frederica Montseny i Dolores Ibárruri)

6.2. Balanç demogràfic de la guerra civil

Més d'**1 milió** de víctimes de guerra. A Catalunya, **entre 54.000 i 59.500.**

300.000 persones van emigrar.

La repressió franquista i l'exili van afectar directament més de **800.000 famílies**

Augment de la mortalitat, caiguda de la natalitat.

Destrucció i costos econòmics importants:

- armament (300.000 milions de pessetes)
- edificis i xarxes de comunicació
- descens de producció agrícola i industrial
- caiguda de la renda nacional i de la renda per càpita